

HOOFDSTUK 8

RASSEN DIE PASSEN

8.1 HOE GAAT HET KRUISEN IN ZIJN WERK?

Bij fokkerij is het de kunst om een dier te fokken dat het best bij het bedrijf en de omstandigheden past. Deze ideale koe zal er voor elke veehouder anders uitzien. Voor de een is dat een hoogproductieve holstein-friesiankoe, voor een ander een robuuste mrij-koe en voor weer een ander is dat een mix tussen holstein, fleckvieh en Zweeds roodbont.

De holsteinkoe komt het meest voor in Nederland en opent dit hoofdstuk. Van oudsher waren het de inheemse rassen Fries-Hollands, blaarkop en mrij die in de Nederlandse stallen te vinden waren. Deze rassen vormen het tweede deel van dit hoofdstuk. Het derde deel bespreekt melkrassen die in Nederland gebruikt worden om te kruisen met de holstein. Het vierde deel bespreekt vleesrassen.

Holstein friesian

De holstein friesian is ontstaan uit het Nederlandse Fries-Hollandse ras (fh). Amerikaanse fokkers kochten de beste Nederlandse fh-dieren en selecteerden ze voornamelijk op melkgift. Hierdoor kregen de koeien een melktypisch uiterlijk. In de jaren zeventig begon de 'holsteinisering' in Nederland. Veehouders kruisten hun dieren massaal in met de melktypische Amerikaanse holstein friesians (hf). Inmiddels is de hf het meest verspreide ras ter wereld.

Ook in Nederland vormen de hf's het overgrote deel van de rundveepopulatie. In 2010 registreerde CRV 892.607 hf-kalveren in het stamboek. 700.578 daarvan waren zwartbont en 192.029 roodbont. De roodbonte hf's worden red holsteins (rhf) genoemd. Het hf-ras staat in de wereld bekend om de hoge melkproductie en goede uivorm.

8.2 NEDERLANDSE RASSEN

Voordat de holsteinisering begon, erkenden de stamboeken Nederlands Rundvee Syndicaat (NRS) en het Fries Rundvee Stamboek (FRS) drie oer-Hollandse rassen: het Fries-Hollandse vee, de Groninger blaarkoppen en het Maas-Rijn-IJsselvee.

Het Fries-Hollandse ras

Het Fries-Hollandse ras (fh) is een dubbeldoelras. Dat wil zeggen dat de dieren zowel melk als vlees produceren. De fh-koe is over het algemeen kleiner dan de holstein-friesiankoe. De fh-koeien zijn compact gebouwd en hebben een zeer goede vruchtbaarheid en conditie.

Een ander sterk punt van dit ras is de hoge eiwitvererving. Ook weten ze zich prima staande te houden onder sobere omstandigheden.

Er is momenteel nog maar een zeer beperkte populatie van deze dieren in Nederland. CRV schreef in 2009 1541 kalveren van het fh-ras in het stamboek in.

HOOFDSTUK 8 RASSEN DIE PASSEN

Blaarkoppen

De blaarkop

Ook de blaarkop was vroeger een veelvoorkomend ras in Nederland. Op zijn top waren er wel 123.000 zuivere rood- en zwartbonte blaarkoppen in Nederland. Net als de fh is de blaarkop een dubbeldoelras. Blaarkoppen zijn kleiner en bespierder dan holsteindieren. Ze zijn gemakkelijk te herkennen aan de egaal zwarte of rode kleur met een witte kop en een witte staartpunt. Blaarkoppen zijn zeer vruchtbaar en hun melk bezit een goed eiwitgehalte. De been- en klauwkwiteit is prima.

Maas-Rijn-IJsselvee

Het Maas-Rijn-IJsselvee (mrij) komt, zoals de naam al zegt, uit het stroomgebied van deze drie rivieren. Het is een roodbont dubbeldoelras. Door het gebruik van red holsteins is het aantal mrij-dieren in de loop der jaren teruggelopen. Toch is het mrij-ras na de hf op dit moment het grootste ras in Nederland. In 2009 werden 18.804 mrij-kalveren in het stamboek ingeschreven. Het ras kent veel sterke punten. Mrij-koeien zijn robuust gebouwd en kunnen tegen een stootje. Ze worden geroemd vanwege het hoge eiwitgehalte en de fraaie vet-eiwitverhouding. Het mrij-ras is hierdoor prima geschikt voor veehouders die gaan kruisen.

8.3 BUITENLANDSE MELKRASSEN

In de zoektocht naar de ideale koe besluit een deel van de veehouders te gaan kruisen met een ander ras. De rassen die veehouders in Nederland het vaakst gebruiken om mee te kruisen zijn: brown swiss, jersey, fleckvieh, montbéliarde en Zweeds roodbont.

Mrij-dochtergroep

Brownswissdochtergroep x holstein

Brown swiss

Het brownswissras is in opkomst bij veehouders die kruisen. Het ras onderscheidt zich door de uitstekende been- en klauwvererving. Door een jarenlange selectie scoort het ras op dit punt ver bovengemiddeld. Ook is het brownswissras een koploper op het gebied van levensduur. De koeien produceren voldoende melk met een hoog eiwitgehalte en een goed kappa-caseïnegehalte. Brown swiss is een ras dat prima aansluit bij holstein omdat er veel overeenkomsten zijn. Toch is het ras qua bloedvoering totaal anders, waardoor bij kruisen het heterosiseffect optimaal aanwezig is. Melksnelheid was in het verleden een punt van aandacht, maar door strenge selectie en de juiste stierkeuze is dat nu niet meer het geval. Een kruising die in de praktijk prima bevalt, is holsteindieren één keer kruisen met brown swiss om de benen en klauwen te verbeteren en daarna weer terugkruisen naar holstein. Deze vorm van kruisen heet een veredelingskruising [p. 74]. Brown swiss is het ras voor melk, eiwit, goed beenwerk, rustige karakters, klauwen en levensduur.

Fleckvieh

Een ras dat de laatste jaren steeds meer in de belangstelling komt, is het fleckviehras. Na holstein is fleckvieh het grootste ras ter wereld. Fleckvieh is van oorsprong een zoogkoeienras en heeft als basis de simmentaler. Door strenge selectie is het van een zoogkoeienras een vooraanstaand dubbeldoelras in de wereld geworden. Het ras is sterk en sober met als sterke punten vruchtbaarheid en uiergezond-

Fleckvieh x holstein

HOOFDSTUK 8 RASSEN DIE PASSEN

WEETJE: VERSCHILLENDE KRUISINGSVORMEN

Er zijn drie kruisingsvormen, waarvan de rotatiekruising de meeste voordelen biedt. Lees op [p. 74] de verschillen.

Jersey

heid. Uiteraard is de extra omzet en aanwas een welkome inkomensaanvulling voor de veehouder. Fleckvieh past prima in een rotatiekruising met holstein en Zweeds roodbont. Melk, eiwit, gezondheidskenmerken en bespiering blijven dominant aanwezig.

Jersey

Jerseykoeien hebben een veel kleiner formaat dan holsteins, maar dit weerhoudt hen er niet van om goed te produceren. Jerseykoeien kunnen zeer efficiënt voer omzetten in melk met hoge gehalten. Door hun kleine formaat hebben ze zeer weinig voer nodig voor onderhoud. Het ras beschikt over prima benen en zwarte, harde klauwen. Het hoge vet- en eiwitpercentage levert een goede melkprijs op. Jersey past goed in een rotatiekruising met bijvoorbeeld brown swiss. De Nederlandse productiecijfers zijn prima, met name die van de kruisingsdieren. Jersey is het ras voor een hoge melkprijs.

Montbéliarde

Montbéliarde is een dubbeldoelras dat van oorsprong uit Frankrijk komt en net als fleckvieh als basis de simmentaler heeft. Bij het fokken van het montbéliarde-ras is in vergelijking met de fleckviehfokkerij meer voor melk gekozen. Hierdoor is de montbéliarde gemiddeld minder bespierd dan fleckvieh. Montbéliardes

Montbéliarde x holstein

Zweeds roodbont x holstein

zijn sober en laten een sterke overlevingsdrang zien. Andere sterke punten van het ras zijn de gunstige vet-eiwitverhouding, een laag celgetal en een goede vruchtbaarheid.

Zweeds roodbont

Zweeds roodbont is een ras met prima gezondheidskenmerken en een hoge melkproductie. Een groot voordeel van Zweeds roodbont in de rotatiekruising is dat het ras geen invloed heeft van red holstein, waardoor een maximaal heterosiseffect optreedt. Zweeds roodbont is gemiddeld van grootte en heeft als sterke punten een goede vruchtbaarheid, een laag celgetal en een lange levensduur. Dit met behoud van melk- en eiwitproductie is dit ras koploper op het gebied van afkalfgemak. Zweeds roodbont is uitermate geschikt voor een rotatiekruising met bijvoorbeeld F1-kruislingen van hf met montbéliarde, fleckvieh of mrij.

8.4 VLEESRASSEN

Een kalf dat voor vijftig procent een vleesraskalf is, levert meer geld op dan een kalf dat honderd procent melkras is. Veehouders die niet alle kalveren willen aanhouden, insemineren een deel van de veestapel met sperma van vleesstieren om de kalveren te verkopen. Dit heet gebruikskruising. Het ras dat hiervoor het meest gebruikt wordt, is het Belgisch-witblauwras.

Belgisch witblauw

Dat melkveehouders bij het kruisen met een vleesstier vaak kiezen voor een kruising met een Belgisch-witblauwstier komt vooral door de goede herkenbaarheid van de kalveren in combinatie met de gemakkelijke geboorten bij de kruising met melkvee. Dat laatste is bijzonder, aangezien in de zuivere teelt de kalveren vooral ter wereld komen via een keizersnede. Er is wel veel verschil tussen stieren. Niet alle Belgisch-witblauwstieren geven kalveren die gemakkelijk geboren worden. Veehouders moeten daarom bij de keuze van een stier alert zijn op de fokwaarde voor geboortegemak. Er is een uitgebreid fokprogramma van dit ras in België en Nederland waaruit veel gegevens beschikbaar komen over afkalfgemak en geboorteverloop. Er is zelfs een speciale fokkerij opgezet voor de gebruikskruising. Bij het gebruik van een witte stier zijn de kalveren uit de gebruikskruising over

HOOFDSTUK 8 RASSEN DIE PASSEN

Belgisch witblauw

het algemeen blauw van kleur. Ze zijn dus gemakkelijk te herkennen door de handelaar. Daarnaast zorgt de dubbele gespierdheid van dit vleesras uit België voor vlees van hoge kwaliteit.

Blonde d'Aquitaine

De enorme maat en lengte van de blonde d'Aquitaines zorgen voor zeer hoge eindgewichten. Het slachtrendement van de tarwekleurige dieren is goed en de vetaanzet gering. Het geboorteverloop is in de zuivere fokkerij gemakkelijk. De kalveren zijn eenkleurig vaal.

Charolais

Het groeivermogen en de royale beveelsheid zijn de sterke punten van het charolaisras. Dit van oorsprong Franse ras is laatrijp, vrij grof gebouwd met een zeer geringe neiging tot vetaanzet. De dieren kunnen onder sobere omstandigheden gehouden worden. Ze bereiken hoge eindgewichten. Ook bij dit ras is het geboorteverloop zeer stierafhankelijk. De kruisingkalveren zijn eenkleurig vaal, met een witachtige kop.

Blonde d'Aquitaine

Charolais

Limousin

De bruinrode limousin is zeer royaal beveeld en wordt vooral geroemd vanwege de vruchtbaarheid en de goede moedereigenschappen. Ze kunnen sober gehouden worden en hebben een neiging tot vetaanzet. De geboorten verlopen zowel binnen als buiten het ras gemakkelijk. De kruisingkalveren zijn eenkleurig donker.

Piemontese

Het piemonteseras blinkt uit in een hoog slachtrendement, wat wil zeggen dat er in verhouding tot het levende gewicht veel vlees aan het dier zit. Dit komt vooral doordat de oorspronkelijk uit Italië afkomstige piemontese fijn van bot is. Daarbij is het vlees ook fijn van draad. De vetaanzet is gering. Het percentage moeilijke

Limousin

HOOFDSTUK 8 RASSEN DIE PASSEN

Piemontese

geboorten is zeer stierafhankelijk. In de zuivere fokkerij worden de kalveren licht van gewicht geboren, waarna de bespierung er in de loop van de tijd aangroeit. De kruislingkalveren van holstein zijn eenkleurig donkerbruin of bijna zwart. Het drinken uit de emmer levert nog wel eens problemen op.

Verbeterd roodbont

Verbeterd roodbont is een Nederlands ras met een vrij korte historie. De raszuivere dieren zijn dubbelbespied, fijn van bot en leveren een hoog slachtrendement. De kalveren worden over het algemeen via een keizersnede op de wereld gezet. Er is (nog) niet veel ervaring met gebruikskruising.

Verbeterd roodbont

VRAGEN EN OPDRACHTEN VOOR STUDENTEN

In elk hoofdstuk van deel 1 van Beslissen van kalf tot koe staat op de laatste pagina een aantal oefeningen/opdrachten. Deze opdrachten zijn bestemd voor studenten uit het groene onderwijs, maar ook melkveehouders of mensen die werkzaam zijn in de sector,

kunnen de vragen beantwoorden of de opdrachten uitvoeren. Door actief bezig te zijn met de informatie wordt uw kennis over de sector én het inzicht in de mogelijkheden met producten en diensten alleen maar groter.

VRAGEN

vraag 1

Noem drie Nederlandse koeienrassen.

vraag 3

Wat zijn de voordelen van het kruisen van een holsteinkoe met een Belgisch-witblauwstier?

vraag 2

Noem drie buitenlandse koeienrassen die in Nederland aanwezig zijn.

vraag 4

Noem drie vleesrassen.

INTERNETOPDRACHTEN

opdracht 1

Surf naar www.crv4all.nl en kijk in de 'Jaarstatistieken' onder 'Algemene informatie' bij 'Rasgemiddelden' naar de productie van de verschillende rassen.

BEKIJK DE ANTWOORDEN OP:
WWW.CRV4ALL.NL